

Un enfocament múltiple en el tractament de la negligència parental

Ercilia Palacio-Quintin*

Des dels anys setanta, els serveis socials i psicosocials de protecció del nen víctima de maltractaments s'han incrementat en els països desenvolupats. Aquests sistemes han permès detectar un nombre creixent de nens víctimes de diverses formes de maltractaments. La negligència és la forma que es constata més sovint. Les estadístiques evocades en les diverses publicacions varien segons els anys i els països, però la proporció de casos és sempre més gran en negligència que en les altres formes de maltractaments. S'estima que la freqüència de maltractaments, en els països desenvolupats, és d'aproximadament el 60% dels casos tractats en els serveis de protecció de menors. Garbarino i Gilliam (1980) consideren la proporció de casos de negligència tres i quatre vegades més gran que la proporció de casos d'abús físic.

Vegem alguns exemples d'estadístiques. Els serveis de protecció de menors del Quebec van tractar 8.804 casos de maltractaments i problemes de conducta antisocial l'any 1995; el 57,5% d'aquests casos es van tractar per negligència. En un estudi fet en el servei de protecció d'una regió de França s'assenyala que el 56% dels casos de maltractaments durant l'any 1990 són casos de negligència (Gabel, 1993). Als Estats Units, l'informe anual 1995 sobre els cinquanta estats fet pel National Committee to Prevent Abuse and Neglect (Lung i Daro, 1996) permet veure que el 55% de tots els casos de maltractaments inventariats són casos de negligència.

A pesar que la negligència és molt freqüent, els mètodes per tractar-la han millorat poc. Les formes d'intervenció psicosocial emprades, que estan orientades principalment cap a la protecció del nen, són poc eficaces. El desig de protegir-lo desemboca de seguida en l'enviament a una llar d'acollida (aproximadament, en el 60% dels casos). Sovint, quan el nen és reintegrat a la llar familiar els problemes reapareixen, ja que les problemàtiques familiars que són a la base de la conducta parental no s'han solucionat. Aquestes problemàtiques familiars no remeten ni es modifiquen per si mateixes. Els casos de recidiva són molt nombrosos, i aleshores el nen s'envia altra vegada a una llar d'acollida. En la major part de casos es trac-

* Ercilia Palacio-Quintin és professora de la Universitat de Québec de Trois Rivières i directora del GREDEF és especialista en temes d'educació familiar i negligència parental.

Adreça professional: Universitat du Québec a Trois-Rivières, C.P. 500, Trois Rivières, P. Québec, Canada, G) A 5H7. E-mail: ercilia_p_quintin@uqtr.quebec.ca

ta d'una nova llar d'acollida. Els estudis i la pràctica ens mostren que aquest sistema no és una bona solució, ja que les ruptures afectives que viu el nen tenen moltes conseqüències negatives.

Els estudis i les estadístiques que permetrien conèixer bé aquest fenomen d'anada i tornada entre la llar familiar i les llars d'acollida dels nens víctimes de negligència i els efectes que genera són, infortunadament, rars. Els professionals d'experiència dels sistemes de protecció manifesten, tanmateix, una gran preocupació per aquesta qüestió. A més a més, la quantitat de nens que viuen en llars d'acollida augmenta fins al punt d'inquietar els poders públics en diversos països. Al Quebec, el Ministeri d'Afers Socials ha demanat als serveis de protecció de disminuir la quantitat de nens en llars d'acollida.

Totes aquestes preocupacions porten, necessàriament, a la recerca de formes alternatives d'intervenció. Com es pot garantir la seguretat i el desenvolupament normal del nen víctima de negligència sense allunyar-lo de la seva llar? Com s'ha de fer per obtenir solucions al problema i evitar que hi hagi recidiva? Per trobar-hi solucions, sens dubte cal efectuar un canvi de perspectiva: en lloc de «protegir» només els nens, hem de donar suport a les famílies perquè es puguin fer càrrec adequadament de la cura i l'educació dels nens. Per tant, hem de posar en pràctica processos adequats de rehabilitació de famílies.

En els darrers anys s'han desenvolupat diversos models de serveis centrats en la família i que miren de prevenir el desplaçament dels nens a llars d'acollida (Barth, 1990; Cirillo i Di Blasio, 1989; Nelson, Landsman i Deultelbaum, 1990). Aquests programes, que sovint s'han anomenat de «preservació familiar», tenen en comú l'objectiu de mantenir el nen a la seva llar i el fet que s'interessen per tota la família, però es diferencien pel que fa a les orientacions teòriques, la intensitat i la durada del tractament, el tipus de personal terapèutic i la seva forma de treball, i el tipus de clientela que es tracta (a risc, violència, abús sexual, negligència). Aquests programes obtenen resultats interessants en un cert tipus de casos, però no amb les famílies negligents (Berry, 1993). Per comprendre per què no s'aconsegueixen resultats amb les famílies negligents i quines són les perspectives d'intervenció que s'haurien d'afavorir és important definir i caracteritzar bé la negligència.

La negligència parental

La negligència parental es pot definir com una forma de maltractaments caracteritzada per la manca d'atenció en el pla de la salut, la higiene corporal, l'alimentació, la vigilància, l'educació o les necessitats afecti-

ves del nen. Aquesta manca d'atenció i de resposta a les necessitats bàsiques del nen posen en perill el seu desenvolupament normal i, en alguns casos, fins i tot la seva vida. Les necessitats del nen varien segons l'edat i el nivell de desenvolupament. Per tant, la negligència parental no es pot definir sense tenir en compte el nivell de dependència o d'autonomia del nen. Les famílies que els serveis de protecció identifiquen com a negligents són, sobretot, famílies que tenen nens petits. La negligència ataca el nen en el període de la seva vida en què la seva fragilitat és màxima.

Per comprendre la negligència cal diferenciar-la bé de l'abús o violència, diferència que, malauradament, sovint s'ignora. La negligència es caracteritza pel fet que els pares ometen fer certs gestos molt necessaris per al desenvolupament i el benestar del nen. La intervenció no ha de consistir, per tant, a fer desaparèixer conductes inadequades dels pares, sinó més aviat a fer-los comprendre les necessitats del nen i a desenvolupar les capacitats necessàries per respondre a aquestes necessitats. La violència o abús físic, per contra, es caracteritza pel fet que els pares cometem accions que són nefastes pel al desenvolupament i el benestar del nen, però que s'acompanyen d'altres conductes que responen adequadament a les necessitats del nen.

Fins i tot si la negligència s'acompanya moltes vegades de violència, i a vegades d'abusos sexuals, és molt important fer aquesta distinció quan es consideren les mesures que s'han de prendre davant el problema. És igualment important considerar les formes de negligència segons la profunditat del problema: risc de negligència, negligència passatgera i negligència crònica. Aquesta darrera és la més greu i la més difícil de tractar.

Les característiques de les famílies negligents

Les investigacions realitzades amb famílies negligents i els seus nens (Palacio-Quintín i Ethier, 1993; Polansky Chalmers, Buttenwieser i Williams, 1981) permeten veure un conjunt de característiques familiars, socials i personals dels pares negligents. Els estudis s'han interessat més per la mare negligent, per això les dades sobre els pares són més escasses. Les nostres observacions ens han mostrat que, en els casos de famílies en què la mare i el pare són presents a la llar, tots dos manifesten negligència i tots els nens de la família en pateixen.

En el pla social, les famílies negligents són, en general, molt pobres, i els dos pares tenen un nivell d'educació més baix que la població general (Chamberland, Bouchard i Beaudry, 1986; Wolock i Horowitz, 1979). Aquestes famílies es caracteritzen no solament per la pobresa, que és més

gran que la de les famílies abusives, sinó també pel fet que estan excloses del mercat de treball i de les organitzacions socials en general (Palacio-Quintin *et al.*, 1995).

Les famílies negligents tenen, a més a més, una xarxa social extremament reduïda i estan molt aïllades. Les condicions socioeconòmiques de vida constitueixen un factor d'aïllament (Garbarino i Sherman, 1980), igual que el baix nivell de reciprocitat i les dificultats relacionals d'ambdós pares (Polansky, Amos i Gaudin, 1985). Aquestes dificultats relacionals són el resultat d'una vida amb molts esdeveniments estressants i una infantesa i una joventut amb moltes dificultats, com ara violència familiar, abandonó, vida fora de la llar en famílies d'acollida o institucions, dificultats escolars, etc. (Palacio-Quintin, en premsa).

Les famílies negligents viuen moltes situacions estressants i el nivell d'estrès parental és molt alt. Les relacions entre els membres de la família nuclear són conflictives, hi ha casos freqüents de violència conjugal i una quantitat important de famílies són inestables, és a dir, que hi ha separacions i recomposicions successives (Burgess i Conger, 1978; Palacio-Quintin, 1995). Les relacions amb la resta de la família (avis, oncles, etc.) són gairebé inexistentes. La negligència i les seves conseqüències sembla que es transmeten entre les generacions (Corbillon, Duyme i Auscher, 1991; Kaufman i Zigler, 1989).

Les investigacions han mostrat, igualment, que hi ha un percentatge important de mares i pares amb un nivell intel·lectual per sota del normal (Crittenden, 1988; Palacio-Quintin, en premsa). Ambdós pares es caracteritzen igualment per tenir una baixa estima per si mateixos i patir depressió (Downey i Coyne, 1990; Palacio-Quintin *et al.*, 1995). Finalment, és important subratllar el fet que les mares i pares negligents no semblen obtenir satisfaccions de les seves relacions amb els fills.

Totes aquestes dificultats familiars i la falta d'atenció tenen conseqüències greus en el nen: retards en el desenvolupament motriu, intel·lectual, social i de llenguatge (Palacio-Quintin i Jourdan-Ionescu, 1994), poca estima per si mateix (Lipari, 1998), problemes afectius i estimació insegura i desorganitzada (Carlson *et al.*, 1989), problemes de conducta (Palacio-Quintin *et al.*, 1995) i dificultats escolars (Lafond, 1998).

Podem constatar que els factors que contribueixen a l'aparició de les conductes negligents dels pares són múltiples i que duren en el temps. Factors personals, familiars i socials estan en complexa interacció, i es troben problemes importants tant en el passat com en el present. D'altra banda, la situació del nen en el moment en què intervenen els serveis de protecció ja requereix mesures rehabilitadores.

La història de les famílies negligents és una llarga història de sofriment i de desconfiança enfront del món. Ajudar de manera eficaç aquestes famílies no és una tasca fàcil.

El programa d'ajuda personal, familiar i comunitària (PAPFC)

Diversos autors han intentat ja explicar el fenomen del maltractament adoptant una perspectiva ecològica (Belsky, 1980; Garbarino, 1990) i considerant la conducta de maltracte dels pares com el resultat de factors múltiples que s'influencien mútuament. Per tant, la intervenció amb les famílies maltractadores ha de tenir en compte les diferents fases del problema, tots els membres de la família i els diversos plans (psicològic, educatiu i social), i ha d'actuar durant períodes de temps més llargs (Wahler i Dumas, 1987; Wolfe *et al.*, 1988). Però si diversos autors fan aquestes recomanacions, són pocs els programes i les experiències que s'han portat a terme amb aquesta perspectiva i que s'han entretingut en particular en les famílies negligents.

El nostre equip ha treballat en el desenvolupament, l'experimentació i l'avaluació d'un programa d'enfocament ecològic especialment concebut per a les famílies amb problemes greus de negligència (Palacio-Quintín, Ethier, Jourdan-Ionescu i Lacharité, 1995), perquè ens sembla que l'única resposta possible i potencialment eficaç per als múltiples problemes que presenten les famílies negligents és donar respostes múltiples i unificades durant un període de temps prou llarg per permetre a les famílies assumir-se.

Des del punt de vista teòric, el PAPFC s'inspira en diversos enfocaments. Partint del model ecològic del desenvolupament humà de Bronfenbrenner (1979, 1997), hem integrat dimensions de l'enfocament clínic psicodinàmic, de l'enfocament familiar sistèmic (Minuchin, 1979; Satir, 1972), de l'enfocament de l'adquisició d'habilitats parentals i de la resolució de problemes socials (Azar, 1984; Wolfe, Edwards, Manion i Koverola, 1988), i de l'enfocament de la xarxa de suport social (Speck i Attneave, 1971; Thompson, 1995).

Podem resumir les característiques principals del PAPFC de la manera següent:

- El problema de la negligència constitueix el blanc fonamental del programa.
- El programa s'aplica a tota la família: la mare (o companya actual del pare), el pare (o companya actual de la mare) i tots els nens de la família. Es consideren les necessitats de cada persona i les de la família considerada com a conjunt.
- El programa està orientat cap a la comunitat. Es tracta de reintegrar la família negligent en la comunitat i que els pares aprenguin a desenvolupar una xarxa d'ajuda mútua i a utilitzar els recursos de la co-

munitat de manera que millorin no solament les relacions familiars, sinó també les relacions amb el medi ambient i la qualitat de vida de la família.

- El programa té dimensions i enfocaments múltiples. S'intervé simultàniament en diverses dimensions de les vivències (psicològiques, educatives i socials) de la família negligent.
- Un equip multidisciplinari porta a terme el programa. Professionals amb diferents formacions (psicòlegs, assistents socials, terapeutes de grup...) i no-professionals col·laboren.
- El programa comporta un procés que dura bastant temps.

L'objectiu final del programa és evitar que els nens siguin apartats de la llar i millorar la qualitat de l'atenció física, psicològica i educacional que la família dispensa als seus nens. Però per assolir aquest objectiu es passa per objectius intermedis com ara:

- La millora de la dinàmica de la família (augment de les interaccions positives i de l'interès mutu dels membres, disminució de les interaccions negatives i de la violència).
- La valorització del rol parental.
- La millora de les habilitats parentals necessàries per a la bona atenció i pràctica educativa.
- La millora de la salut psicològica de les mares i els pares (disminució de la depressió i l'estrès, millora de l'estima i de la confiança en si mateix, adquisició d'habilitats socials).
- El desenvolupament d'una xarxa social i de la capacitat d'utilitzar adequadament els recursos comunitaris.
- La inserció social i econòmica de la família (participació en activitats de la comunitat, formació professional, recerca de feina).
- La reducció dels problemes del nen (tant en el si de la família com a l'escola).

Concretament, el programa s'articula entorn de cinc subprogrames o aspectes (vegeu la figura 1):

a) Activitats de grup «adult», és a dir, activitats de grup terapèutic per a les mares i els pares com a adults amb un present i un passat amb moltes dificultats personals i interpersonals. Les vivències conjugals i familiars actuals, i també les vivències de la infantesa i la joventut dels pares i mares que poden afectar les relacions actuals amb els seus fills, es consideren especialment.

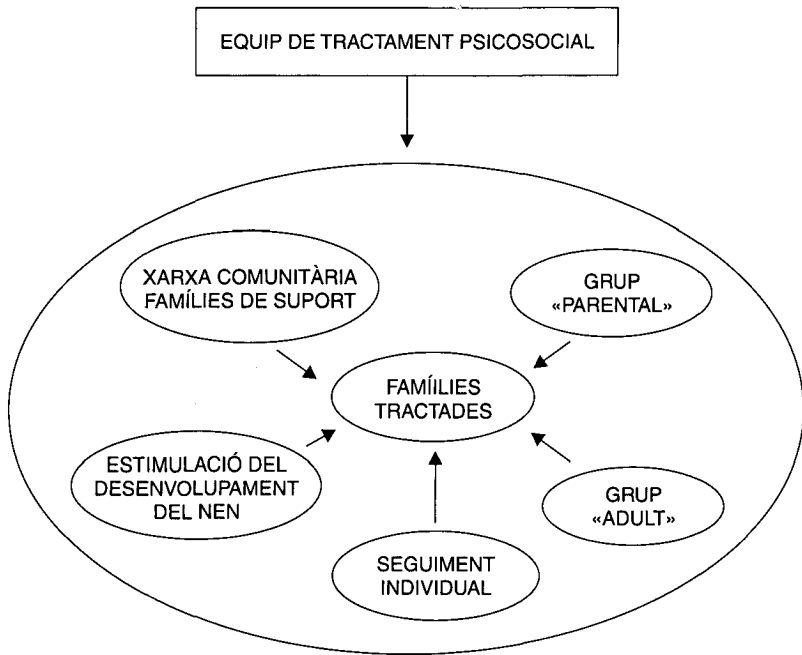

FIGURA 1. Els components del programa d'ajuda personal, familiar i comunitària.

b) Activitats de grup «parental», és a dir, una activitat grupal que té com a objectiu millorar les habilitats parentals i la capacitat de solucionar problemes de la vida quotidiana. Aquesta activitat, així com l'altra activitat del grup, contribueix igualment a desenvolupar habilitats d'intercanvi afectiu i social.

c) Suport afectiu i instrumental a les famílies i integració en la xarxa comunitària mitjançant famílies de suport (no professionals).

d) L'estimulació del desenvolupament del nen en grups educatius per als nens petits.

e) Seguiment individual de la família per ajustar la intervenció a les seves necessitats específiques.

Aquests cinc aspectes del programa s'han de desenvolupar de manera intensiva i simultània en el decurs d'un llarg període de temps (entre 18 i 36 mesos).

L'equip de tractament psicosocial està constituït per un equip clínic (el o els professionals del servei de protecció responsables dels casos tractats per l'equip, els dos animadors del grup i un professional responsable

de la coordinació de l'equip), el o els educadors del grup d'estimulació per als nens, les famílies de suport i tot professional o persona de la comunitat que pugui contribuir en el procés en un moment donat.¹

L'equip clínic s'ha de reunir regularment, amb la finalitat de coordinar les intervencions i analitzar les necessitats específiques i els canvis que operen en cada família. Després de fer aquesta anàlisi, l'equip ha de definir les noves estratègies d'intervenció i els nous objectius particulars per proposar a la família. Vegem-ne un exemple real extret a l'atzar de la nostra experiència del PAPFC. En una de les famílies participants en el programa, un pare que era analfabet havia dissimulat la situació a tot-hom. Al cap d'un temps, havent desenvolupat una relació de confiança amb la família de suport, els confia la seva vergonya i desàrrelament per no saber llegir i escriure. Se sent molt disminuït. Llavors l'equip proposa dues accions específiques. Primer, que la família de suport s'ofereixi per començar-li a ensenyar a llegir una mica i, sobretot, que intenti fer-lo sentir segur sobre la seva capacitat d'aprendre i fer-li veure que hi ha molts adults en aquesta situació. Segon, que quan se senti segur, la professional responsable del seguiment individual de la família li proposi inscriure's en un curs d'alfabetització per a adults. Nous objectius i accions particulars com aquestes es van establir sovint al llarg del procés.

El coordinador de l'equip supervisa les famílies de suport. El coordinador o el professional del servei de protecció responsable del cas manté un intercanvi constant amb ell o amb els educadors responsables de l'estimulació dels nens, i amb qualsevol altra persona de la comunitat que contribueixi al procés. Aquesta coordinació assegura la coherència de la intervenció i evita que les famílies facin triangulació amb els diversos membres de l'equip.

L'experiència amb el PAPFC

Aquest programa ha estat experimentat al llarg de dos anys amb trenta-una famílies que presentaven problemes de negligència amb els seus nens i que estaven sota la supervisió dels serveis de protecció del Quebec, regió Mauricie-Bois-Francs. En total, aquestes famílies tenien vuitanta

(1) Poden pertànyer a aquesta categoria, per exemple: un psicoterapeuta al qual s'ha adreçat una mare per a psicoteràpia individual, el mestre d'un nen, un responsable o un voluntari d'un centre comunitari (d'ajuda als desfavorits, d'ajuda a les dones víctimes de violència, de desintoxicació, etc.).

nens, dels quals cinquanta-set tenien menys de 6 anys. Es tractava de casos de negligència crònica i recidives múltiples, és a dir, que els serveis de protecció ja hi havien intervingut en moltes ocasions (vegeu la taula 1). En termes mitjans, ja hi havia quatre períodes successius d'intervencions dels serveis de protecció per a cada família.

TAULA 1. *Antecedents i situació dels nens de les famílies que han participat en el PAPFC*

Situació	Percentatge
— Nens que ja han viscut en una llar d'acollida	50 %
— Famílies que ja han tingut almenys un dels seus fills en una llar d'acollida	67,7%
— Famílies en què hi ha hagut intervencions anteriors dels serveis de protecció (recidives)	78,8%

Les dades que presentem a la taula 2 permeten veure d'altres característiques de les famílies que il·lustren bé els problemes descrits més amunt, quan parlàvem de les característiques de les famílies negligents. S'hi pot veure la inestabilitat familiar (només una quarta part de les famílies són les famílies naturals completes dels nens) i el fet que les mares i els pares presenten problemes diversos: no treballen i viuen en la pobresa amb l'assistència social del Govern, tenen un nivell d'educació més baix que el nivell mínim de la societat en què viuen i han tingut dificultats escolars de nens, tenen antecedents de traumatismes infantils (viure fora de la llar, ser víctima de negligència, de violència i d'abús sexual), hi ha un percentatge de mares i pares amb un nivell intel·lectual molt baix (el doble de la població general) i la major part de mares i bastants pares tenen problemes de depressió.

Les famílies es van dividir en quatre grups segons els seus domicilis. Es van formar quatre equips que van portar a terme l'experiència. Cada grup va funcionar per si mateix durant dos anys, després de diverses trobades de formació i de coordinació prèvies. Les famílies de suport van rebre una formació de cinc mitjos dies abans de començar la feina.

Els resultats obtinguts amb el PAPFC amb aquestes famílies s'han avaluat de moltes maneres i s'han comparat amb els resultats obtinguts amb un grup de control (famílies negligents que rebien els serveis habituals d'intervenció d'un Centre de Protection de la Jeunesse de Québec).

A títol indicatiu de l'efecte del PAPFC, donem tot seguit unes informacions sobre la disminució del percentatge de nens desplaçats a llars d'acollida, comparant les previsions del servei de protecció (intervencions que es disposaven a realitzar) i la situació real dels nens del grup experimental al final del programa, és a dir, al cap de 21 mesos (taula 3).

TAULA 2. *Característiques de les famílies que han participat en l'experiència*

	Percentatge
Estructura familiar	
Família d'origen (els dos pares biològics de tots els nens)	29,0%
Família reconstituïda	32 %
de fa almenys 6 mesos	23 %
de fa menys de 6 mesos	9 %
Família només amb mare o pare	40 %
Situació laboral	
Una persona de la família treballa	9,4%
Cap persona de la família no treballa	90,6%
Mares que no han treballat mai	40 %
Pares que no han treballat mai	14,3%
Educació dels pares	
Anys d'escolaritat*	
Mares	8 anys
Pares	7 anys
Presència de dificultats importants durant la freqüentació escolar	
Mares	53 %
Pares	53 %
Alguns antecedents familiars dels pares	
Han viscut en llars d'acollida	38,3%
Hi havia violència en les seves famílies	
Física	57,4%
Psicològica	59,6%
Han estat víctimes d'abús sexual	36,1%
Han estat víctimes de negligència	72,3%
Nivell intel·lectual	
% de mares i pares que se situen entre el percentil 5 i 25 al test de Raven	
Mares	48,5%
Pares	50 %
Tendències depressives i depressió severa	
Mares	84,4%
Pares	40 %

* L'escolaritat és obligatòria al Québec fins als 16 anys, la qual cosa representa deu anys d'escolaritat.

Podem veure que el PAPFC ha permès evitar de separar 36 nens de la seva família i reintegrar a les seves llars 14 nens que ja eren en llars d'acollida. Segons les previsions dels serveis de protecció, el 77% dels nens haurien estat separats de la seva família i posats en acolliment familiar, mentre que en realitat, en acabar el PAPFC, solament el 17,5% estaven

TAULA 3. *Comparació de les previsions del servei de protecció en el moment de començar el PAPFC i la situació real dels nens del grup experimental en acabar el PAPFC*

Situació dels nens segons les previsions dels serveis de protecció	Situació en acabar el PAPFC
26 nens estaven allotjats ja en llars d'acollida	14 (54%) d'aquests nens s'han reintegrat a la llar familiar
36 nens havien de ser enviats a llars d'acollida	els 36 (100%) s'han quedat a la llar familiar
18 nens es quedaven a la llar familiar	els 18 (100%) s'han quedat a la llar familiar

en aquesta situació. Evidentment, aquest manteniment o retorn dels nens a la llar va anar acompanyat de millores importants en la vida familiar i en les atencions dispensades als nens, que van anar apareixent progressivament. Les mesures psicomètriques i les observacions clíniques en pretest i posttest han permès constatar que al final del programa hi ha:

- Disminució del nivell de depressió de les mares.
- Disminució del potencial d'abús de les mares i els pares.
- Disminució dels problemes de conducta dels nens.
- Augment del suport social de la família.
- Augment del benestar dels nens.
- Millora de la imatge de si mateixos d'algunes mares i pares.
- Millora de l'organització familiar (horaris més regulars, àpats més ben organitzats, regles educatives més constants, millor neteja de la casa i personal, etc.).
- Millora de les relacions pares-fills en la major part de famílies (augment d'intercanvis positius i d'expressió de l'afecte) i de la parella en alguns casos.
- Millora de l'estat de salut dels nens.
- Millora de les conductes adaptatives dels nens (disminució dels problemes de conducta a l'escola, millor socialització en el grup educatiu per als petits).

Conclusió

Les qüestions que hem evocat fins aquí ens permeten veure que, en el camp de la protecció del nen, avui dia es constata el fracàs de certes pràctiques. Els problemes són particularment aguts en la lluita contra la negligència. Per a un problema tan complex com és el de la negligència dels pares amb els seus fills, no es pot esperar trobar solucions simples i remeis ràpids. És necessària una visió de conjunt i a llarg termini per aconseguir no solament «protegir» el nen, sinó també vetllar pel seu benestar i desenvolupament prevenint i ajudant les mares i els pares en dificultats en tots els plans.

Hem presentat aquí ràpidament el programa PAPFC, que, abordant de manera profunda i integrada el conjunt de problemes de les famílies negligents, ha aconseguit fites interessants. Però no s'ha de pensar que es tracta d'un remei miraculós o que l'ús d'una part aïllada del programa o una altra pot ser suficient. El programa s'inscriu en una filosofia d'intervenció que comporta la confiança en la recuperabilitat de les famílies unida a la consciència de la dificultat de les tasques i del fet que no es pot efectuar miraculosament en poc temps. Es considera a priori que els canvis seran lents i es faran progressivament, però que finalment seran perdurables. Llavors, és molt important encoratjar les famílies, valorar cada petit esforç realitzat i acompanyar-les cap a una autonomia creixent. No es jutja les famílies, però tampoc no es desresponsabilitzen. Es tracta, per tant, no solament de l'ús de certes tècniques, sinó també d'un canvi profund d'orientació.

Per fer possible aquest canvi cal difondre més els coneixements sobre la dinàmica de la negligència, donar ocasió als professionals de la protecció infantil d'actualitzar-se, canviar l'organització del treball social, implicar la comunitat, aportar-hi diverses disciplines i professionals, i redefinir els rols i les funcions dels diversos actors. Psicòlegs, educadors, treballadors socials i d'altres han de treballar d'acord, deixant de banda la falsa suficiència professional que limita l'enfocament i l'ajuda atorgada als nens i a les seves famílies.

Referències bibliogràfiques

- AZAR, S. T.: «An evaluation of the effectiveness of cognitive behavioral versus insight oriented mothers groups with child maltreatment cases». Tesi doctoral. Universitat de Rochester, 1984.

- BARTH, R. S.: «Theories guiding home-based intensive family preservation services» a J. K. WHITTAKER; J. KINNEY; E. M. TRACY, C. BOOTH (ed.): *Reaching High-risk Families*. Nova York: Aldine de Gruyter, 1990. Pàg. 89-112.
- BELSKY, J.: «Child maltreatment. An ecological integration» a *American Psychologist*, 35 (4), pàg. 320-335. 1980.
- BERRY, M.: «The relative effectiveness of family preservation services with neglectful families» a E. S. MORTON; R. K. GREGSKY (ed.). *Avancing Family Preservation Practice*. Newbury Park, C. A.: Saga, 1993. Pàg. 70-98.
- BRONFENBRENNER, U.: *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Desing*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press, 1979.
- BRONFENBRENNER, U.: «Le modèle processus-personne-contexte-temps dans la recherche en psychologie du développement: principes, applications et implications» a R. TESSIER; G. TARABULSY (ed.): *Le modèle écologique dans l'étude du développement de l'enfant*. Quebec: Presses de l'Université du Québec, 1997. Pàg. 9-59.
- BURGESS, R. L.; CONGER, R. D.: «Family interaction in abusing, neglectful and normal families» a *Child development*, 49, 1163-1173. 1978.
- CARLSON, V.; CICCETTI, D.; BARNETT, D.; BRAUNWALD, K.: «Disorganized/disoriented attachment relationships in maltreated infants» a *Developmental Psychology*, 25 (4), pàg. 525-531. 1989.
- CHAMBERLAND, C.; BOUCHARD, C.; BEAUDRY, J.: «Conduites abusives et négligentes envers les enfants: réalité Canadienne et Américaine» a *Revue Canadienne des Sciences du Comportement*, 18 (4), pàg. 391-412. 1986.
- CIRILLO, S.; BLASIO, P. DI.: *La famiglia maltrattante*. Milà: Raffaello Cortina Editore, 1989.
- CORBILLON, M.; DUyme, M.; AUSCHER, T.: «Transmission intergénérationnelle des comportements: le placement» a G. RAIMBAULT; M. MANCIAUX (dir.). *Enfance menacée*. Paris: INSERM, 1991. Pàg. 219-233. La Documentation Française.
- CRITTENDEN, P.: «Family and dyadic patterns of functioning in maltreating families» a K. BROWNE; C. DAVIES; P. STRATTON (ed.). *Early Prediction of Child Abuse*. Nova York: Wiley, 1988.
- DOWNY, G.; COYNE, J.: «Children of depressed parents: an integrative review» a *Psychological Bulletin*, 108, pàg. 50-76. 1990.
- GABEL, M.: «Évaluation administrative» a M. MANCIAUX (ed.): *L'enfant maltraité*. Paris: Fleurus, 1993. Pàg. 543-563.
- GARBARINO, J.: «The human ecology of early risk» a S. J. MEISELS; J. P. SHONKOFF (ed.): *Handbook of Early Childhood Intervention*. Massachusset: Cambridge University Press, 1990.
- GARBARINO, J.; GILLIAM, G.: *Understanding Abusive Families*. Nova York: Lexington Books, 1980.
- GARBARINO, J.; SHERMAN, D.: «High-risk neighbourhoods and high-risk families. The human ecology of child maltreatment» a *Child Development*, 51, pàg. 188-198. 1980.

- KAUFMAN, J.; ZIGLER, E.: «The intergenerational transmission of child abuse and the prospect of predicting future abusers» a D. CICCHETTI; V. CARLSON (ed.): *Child maltreatment: Research and Theory on the causes and consequences of child neglect*. Nova York: Cambridge University Press, 1989. Pàg. 129-150.
- LAFOND, N.: «La situation scolaire des enfants négligés» a Mémoire de maîtrise en psychologie sous la direction de E. Palacio-Quintin. Université du Québec à Trois Rivières. 1997.
- LIPARI, S.: «L'impact de la négligence sur l'estime de soi et la perception des comportements chez les enfants de 4 à 6 ans» a Mémoire de maîtrise en psychologie sous la direction de E. Palacio-Quintin. Université du Québec à Trois Rivières. 1998.
- LUNG, C. T.; DARO, D.: *Current trends in child abuse reporting and fatalities: the results of the 1995 annual fifty state survey*. Chicago: National Committee to Prevent Child Abuse, 1996.
- MINUCHIN, S.: *Familles en thérapie*. Editions France-Amérique, 1979.
- NELSON, K. E.; LANDSMAN, M. J.; DEULTELBaum, W.: «Three models of family-centered placement prevention services» a *Child Welfare*, LXIX, 1, pàg. 3-21. 1990.
- PALACIO-QUINTIN, E.: *Les mauvais traitements envers les enfants: les facteurs sociaux et la dynamique familiale*. Actes du séminaire Les Liens entre la Violence Physique, Psychologique et Sexuelle Faite aux Enfants et aux Femmes. Montreal: CRI-VIFF, 1995. Pàg. 5-14. Collection Reflexions.
- PALACIO-QUINTIN, E.: «Caractéristiques des familles négligentes et violentes» a E. PALACIO-QUINTIN; G. COUTURE (ed.): *Violence, négligence et risques au sein de la famille*. Québec: Presses de l'Université de Québec. En premsa.
- PALACIO-QUINTIN, E.; COUTURE, G.; PAQUET, J. ET AL.: *Projet d'intervention auprès des familles négligentes présentant ou non des comportements violents*. Rapport soumis à la Division de la Prévention de la Violence Familiale. Santé Canada. 1995. 247 pàg.
- PALACIO-QUINTIN, E.; ETHIER, L. S.: «La négligence, un phénomène négligé» a *Apprentissage et Socialisation*, 16, 1 & 2, pàg. 153-164.
- PALACIO-QUINTIN, E.; ETHIER, L. S.; JOURDAN-IONESCU, C.; LACHARITÉ, C.: «L'intervention auprès des familles négligentes» a J. P. POURTOIS (ed.). *Blessure d'enfant*. Brussel-les: De Boeck, 1995. Pàg. 173-212.
- PALACIO-QUINTIN, E.; JOURDAN-IONESCU, C.: «Effets de la négligence et de la violence sur le développement des jeunes enfants». *PRISME*, 4, 1, pàg. 145-156. 1994.
- POLANSKY, N. A.; AMMOS, P. W.; GAUDIN, J. M.: «Loneliness and isolation among neglectful mothers» a *Social CaseWork*, 66, pàg. 23-36. 1985.
- POLANSKY, N. A.; CHALMERS, M. A.; BUTTENWIESER, E.; WILLIAMS, D. P.: *Damaged parents: an anatomy of child neglect*. Chicago: University of Chicago Press, 1981.
- SATIR, V.: *Thérapie du couple et de la famille*. Paris: L'Epi, 1972.
- SPECK, R. V.; ATTNEAVE, C.: «Social network intervention». J. HALEY (ed.). *Changing families*. Nova York: Grune & Stratton, 1971.

- THOMPSON, R. A.: *Preventing Child Maltreatment Through Social Support*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1995.
- WAHLER, R. G.; DUMAS, J. E.: «Family factors in childhood psychopathology. A Coertion-neglect model» a T. JACOB (ed.): *Family interaction and psychopathology. Theories, methods ans findings*. Nova York: Plenum, 1987.
- WOLFE, D. A.; EDWARDS, B.; MANION, I.; KOVEROLA, C.: «Early intervention for parents at risk of child abuse and neglect: a preliminary investigation» a *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 1, pàg. 40-47. 1988.
- WOLOCK, T.; HOROWITZ, B.: «Child maltreatment and maternal deprivation among AFDC recipient families» a *Social Services Research*, 53, pàg. 175-194. 1979.

Paraules clau

Negligència

Infància

Famílies negligents

Intervenció familiar

Comunitat

Enfocament ecològic

Abstracts

A partir de los datos sobre malos tratos en la infancia en Québec, se evidencia que la mayoría de estos son a causa de conductas negligentes de sus padres. Las intervenciones tradicionales de protección a la infancia quedan demostradas como ineficaces para la resolución satisfactoria de estos hechos y la recomposición familiar. En el artículo se expone una alternativa de intervención con familias negligentes, concretamente un programa de ayuda personal, familiar y comunitaria (PAPFC).

A partir des données sur les mauvais traitements pendant l'enfance au Québec, il est mis en évidence que cela est dû à la conduite négligente de leurs parents. Il est démontré que les interventions traditionnelles de protection de l'enfance se sont avérées inefficaces pour résoudre de façon satisfaisante les problèmes et pour recomposer la famille. L'article expose une alternative d'intervention avec les familles négligentes, concrètement un programme d'aide personnelle, familiale et communautaire (PAPFC).

Child abuse data in Québec reveal that most cases arise from negligent parental behavior. Traditional child protection methods are demonstrated as being ineffective in solving such problems and in rebuilding the families affected. This article describes an alternative method for working with negligent families based on a programme of individual, family and community support (PAPFC).